
**KENYA NATIONAL EXAMINATION COUNCIL
REVISION MOCK EXAMS 2016
TOP NATIONAL SCHOOLS**

**PRECIOUS BLOOD SCHOOL
KISWAHILI
KARATASI YA 2**

SCHOOLS NET KENYA
Osiligi House, Opposite KCB, Ground Floor
Off Magadi Road, Ongata Rongai | Tel: 0711 88 22 27
E-mail: infosnkenya@gmail.com | Website: www.schoolsnetkenya.com

PRECIOUS BLOOD SCHOOL KCSE TRIAL ANDPRACTICE EXAM 2016

102/2

KISWAHILI

Karatasi ya 2

(LUGHA)

SEHEMU YA A: UFAHAMU (ALAMA 15)

Soma makala yafuatayo kisha ujibu maswali.

Ulimwengu unapaswa kuzuka na mbinu za kulitadarukia tatizo ambalo linakwamiza juhudi za maendeleo. Umaskini unaoyakabili mataifa yanayoendelea, unayatosa kwenye dhiki kubwa huku mataifa ya kimagharibi yakipiga hatua kubwa kimaendeleo. Ufa uliopo baina ya mataifa yanayoendelea na yale yaliyoendelea kama vile Marekani, nchi za Ulaya na Ujapani unapanuka kila uchao.

Vyanzo vya umasikini huu ni anuwai mathalan, ufisadi uongozi mbaya, turathi za kikoloni, uchumi kuegemezwa kwenye kilimo kinachotegemea mvua isiyotabirika, idadi ya watu inayoupiku uwezo wa uchumi wa taifa linalohusika na ukosefu wa nyenzo na amali za kuwakwamua raia kutoka lindi la umaskini. Ukosefu wa elimu na nafasi adimu za ajira huchangia pia katika tatizo hili.

Jamii ya ulimwengu inapaswa kuelewa kuwa umaskini, unaothiri nchi fulani una athari pana sana. Uvunjifu unaotokana na umaskini unaweza kuwa mboji ambako matendo mabaya huchipuka. Raia maskini huweza kushawishiwa haraka kujitosa kwenye matendo ya kihalifu ili kujinasua kutoka dhiki ile. Hii inaweza kuwa mbegu ya kuatika maovu kama ugaidi na uhalifu wa kila aina.

Mataifa ya magharibi yanapaswa kuyaburia madeni ya mataifa yanayoendelea kama njia mojawapo ya kupambana na umaskini. Asilimia kubwa ya pato la kitaifa katika mataifa mengi hutumika kuyalipa madeni hayo. Katika hali hii inakuwa muhali kwa mataifa hayo kujikwamua kutokana na pingu za umasikini. Njia nyingine ni kustahabu kutoa ruzuku za kimaendeleo badala ya mikopo kwa nchi zinazoendelea.

Kwa upande wake, mataifa yanayoendelea yanapaswa kuibuka na mikakati bora ya kupambana na umaskini. Ni muhimu pawepo na sera zinazotambua ukweli kuwa asilimia kubwa ya raia wa mataifa hayo ni maskini. Pana dharura ya kuzalisha nafasi za ajira, kupanua viwanda hususan vinavyohusiana na zaraa ambayo ni tagemeo kuu la mataifa mengi, kuendeleza elimu na kuimarisha miundo msingi. Ipo haja pia ya mataifa haya kuhakikisha kuwa mfumo wa soko huru unaotawala ulimwengu sasa hauishii kuwa chanzo cha kufa kwa viwanda asilia na kuendeleza umaskini zaidi. Kwa ufupi, maamuzi yote ya sera za kiuchumi lazima yauzingatie uhalisi wa maisha ya raia wa mataifa hayo.

Maswali:

- (a) Kwa nini umaskini umetamalaki katika mataifa yanayoendelea? (alama 4)
- (b) Madeni yana athari gani kwa mataifa yanayoendelea? (alama 2)
- (c) Ni mapendekezo yapi ambayo mwandishi anatoa kwa mataifa machanga kuhusu utatuzi wa tatizo la umaskini? (alama 4)
- (d) Mfumo wa soko huru una madhara gani kwa mataifa machanga? (alama 2)
- (e) Ukirejelea kifungu, eleza maana ya: (alama 3)
-

- (i) Kulitadarukia.
- (ii) Kuatika.
- (iii) Kuyaburia madeni.

SEHEMU YA B: UFUPISHO

Soma taarifa ifuatayo kisha ujibu maswali yanayofuata.

Kadiri jamii mbalimbali zinavyotagusana, ndivyo lugha zinazozungumzwa na jamii hizi nazo zinavyoingiliana na kuathiriana. Mojawapo ya athari hizi ni ukopaji wa msamiati. Jamii zinazopakana au kutagusana hukopa msamiati kutoka kwa lugha jirani na kuutumia kuelezea dhana mpya zinazolingia katika utamaduni wao kupitia kwa mitagusano ya kijamii.

Lugha ya Kiingereza, kwa mfano, imekopa kutoka lugha nyingine kama vile Kifaransa na Kilatini. Mathalani, istilahi nyingi za kisheria zimekopwa kutoka lugha ya Kifaransa. Aidha, Kiingereza kimekopa kutoka lugha ya Kiswahili. Maneno ya Kiswahili kama vile mwalimu, jiko, mandazi, panga, buibui, ngoma na hata wananchi, sasa yameingia katika kamusi za Kiingereza, kumaanisha kuwa yamekubaliwa kama msamiati rasmi wa lugha ya Kiingereza.

Kiswahili nacho kimeathiriwa na lugha nyingine. Kimekopa msamiati wa Kiingereza na hata Kiarabu. Katika tungo nyingi za kishairi, kwa mfano, Utenzi wa Mwanakupona utapata msamiati wa Kiarabu uliotoholewa. Lugha nyingine ambazo zimeathiri Kiswahili ni pamoja na Kijerumani ambako msamiati kama vile 'shule' ulikopwa na kutoholewa kutokana na neno *schule*. Msamiati kama vile '*leso*', '*karata*' na '*mvinyo*' yamekopwa kutoka lugha ya Kireno, huku majina 'balози' na 'bahasha' yakikopwa kutoka Kituruki.

Pamoja na ukopaji wa vipengele vya lugha, mtagusano wa lugha una athari nyingine. Lugha zinapokuja pamoja, mazingira ya wingi-lugha hazuka. Baadhi ya watu hujifunza zaidi ya lugha moja. Mtu anayeweza kuzungumza zaidi ya lugha moja anaweza kujieleza kwa urahisi kwa kuchanganya msamiati wa lugha tofauti. Aidha, anaweza kubadilisha msimbo kulingana na matilaba yake. Ikiwa anataka kukubalika na jamii-lugha anayotagusana nayo, atatumia lugha ya jamii hiyo ili kujinasibisha na kujitambulisha nayo. Wazungumzaji hupata visawe vya maneno kuelezea dhana zile zile, hivyo kuboresha mitindio yao ya mawasiliano.

Kadhalika, kutagusana kwa lugha kunaweza kusababisha kubuniwa kwa lugha ngeni ambayo inarahisisha mawasiliano. Wakati mwingine, watu wanaozungumza lugha tofauti wanapokutana, hubuni mfumo sahili wa lugha ili kufanikisha mawasiliano. **Pijini** ni mfano wa lugha iliyobuniwa kwa njia hii. Pijini huchota msamiati kutoka lugha zilizotagusana. *Sheng* ni mfano mwingine wa lugha ambayo ilibuniwa kutokana na kutagusana kwa lugha ya Kiswahili, lugha za kiasili na Kiingereza. Japokuwa kuna faida nyingi za wingi-lugha, hasara pia zipo. Mazingira ya wingi-lugha huwapa wazungumzaji fursa ya kuchagua lugha wanayotaka kuwasiliana kwayo. Katika hali hii, lugha yenye ushawishi mkubwa kijamii, kiuchumi na kisiasa ndiyo ianyopendelewa zaidi. Wingi-lugha unaweza kusababisha kukwezwa kwa lugha moja na kudunishwa kwa lugha nyingine. Mathalani, kuwepo kwa lugha nyingi nchini kulizua haja ya kukwezwa kwa lugha ya Kiswahili huku lugha nyingine za kiasili zikipuuzwa.

Lugha hukua kwa kutumiwa. Lugha isipozungumzwa kwa muda mrefu, watu hupoteza umilisi ambao huifanya kuwa vigumu kuirithisha kwa vizazi. Lugha inaweza pia kukosa wazungumzaji ikiwa wale wanaozungumza ni wachache, au ikaathiriwa na mtagusano na lugha nyingine iliyo na wazungumzaji wengi. Katika hali kama hii, lugha hiyo hukabiliwa na tisho la kudidimia au hata kufa. Ikiwa jamii lugha

itakosa kudhibiti sera za matumizi ya lugha yake, baadhi ya lugha ama zitafifia au zitakufa na kusahaulika kabisa.

1. Bila kupoteza maana, fupisha aya za kwanza tatu. **(Maneno 50)**
(alama 6, 2 za mtiririko).
2. Kwa mujibu wa taarifa hii, mtagusano wa lugha una athari gani? **(Maneno 30)**

3. **MATUMIZI YA LUGHA: (ALAMA 40)**

(a) Andika sifa za **kutambulisha** sauti zifuatazo. (alama 2)

(i) /d/

(ii) /th/

(b) **Fafanua** dhana ya **mofimu**. Bainisha **mofimu** katika maneno yafuatayo.
(alama 2)

(i) Samaki

(ii) Mtu

(c) Ainisha **viambishi** kwa kurejelea **majukumu** ya kisarufi katika neno hili. (alama 3)
Alijipelekea

(d) Maneno **yaliyopigiwa** mstari yametumikaje? (alama 2)
Pahali pema pako si pema pa mwenzako.

(e) Andika sentensi **mbili** kutofantisha **vitae** hii. (alama 2)

(i) Apisha

(ii) Apiza

(f) Andika sentensi ifuatayo **upya** ukibadilisha neno **lililopigiwa** mstari kuwa kivumishi. (alama 2)
Mgeni alipewa dawati mpya.

(g) Unda nomino **mbilimbili** kutokana na vitenzi hivi. (alama 2)

(i) Kagua

(ii) Hini

(h) **Kosoa** sentensi ifuatayo kisarufi. (alama 3)

Mahali kule pana siafu wengi.

(i) Tambua matumizi ya **'a'** katika sentensi ifuatayo. (alama 1)

Mwanafunzi acheza uwanjani.

(j) **Yakinisha** sentensi hii: (alama 2)

Usipofanya bidii hutapita mtihani.

(k) Andika sentensi ifuatayo katika hali ya **kuamrisha**. (alama 2)

Tafadhali acheni kucheka ovyo.

- (l) Andika kwa msembo wa **taarifa**: (alama 3)
“Sitakwenda sokoni leo ila nitakwenda kesho”, Nikamjibu.
- (m) Eleza matumizi **matatu** ya **kinyota**. (alama 3)
- (n) Changanua sentensi ifuatayo kwa kielelezo cha matawi. (alama 4)
Mlango umevunjwa na fundi aliyeujenga.
- (o) Onyesha matumizi ya **chagizo** ya **mfanano** katika sentensi. (alama 2)
Alitembea kitausi kupokea zawadi.
- (p) Andika sentensi ifuatayo kwa **udogo/wingi**. (alama 2)
Mtoto mkaidi aliiba kitabu cha mwenzake.
- (q) Tunga sentensi kuonyesha **matumizi** ya kiambishi ‘ji’. (alama 2)

4. **ISIMU JAMII:**

Soma kifungu kifuatacho kisha ujibu maswali yanayofuata.

“Ndugu na madada, sote tumealikwa katika karamu hii ya Bwana kabla ya kujongea mezani pake, Bwana. Pana haja ya kutakasa nyoyo zetu na kujutia madhambi yetu. Sisi sote ni watenda dhambi na inastahili kumwendea ili aweze kutuondolea madhambi yetu.”

Maswali

- (i) Weka maneno haya katika sajili yake. (alama 2)
- (ii) Nini kimekufanya uchague sajili uliochagua katika swali (i). (alama 1)
- (iii) Eleza sifa za matumizi lugha katika sajili hii. (alama 7)